LAUSUNTO
17.10.2023

Sivistysvaliokunta

Asia: Valtion talousarvio 2024 ja julkisen talouden suunnitelma 2024–2028

Viite: HE 41/2023 vp

1. Yleistä

Sivista kiittää sivistysvaliokuntaa pyynnöstä lausua valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2024 sekä julkisen talouden suunnitelmasta 2024–2028.

Yleisesti Sivista katsoo, että talousarvioesitys sekä julkisen talouden suunnitelma vastaavat hallituksen lupaukseen panostaa osaamiseen ja innovaatioihin. Vaikka hallituksen säästötavoitteet julkisesta taloudesta ovat suuret, koulutuksen rahoitukseen ei tehdä isoja säästöjä ja koulutuksen valtion rahoituksen kasvaa nimellisesti. Reaalisesti rahoitus kuitenkin laskee edellisen hallituksen määräaikaisten rahoitusten päättymisen vuoksi. Koulutuksen rahoitukseen vaikuttaa myös kuntien valtionosuuksien indeksijarru.

Sivista on erityisen tyytyväinen ja kiitollinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan tehtäviin määrärahojen lisäyksiin. Pidämme erinomaisena sitä, että hallitus esittää merkittäviä panostuksia tohtorikoulutuksen uudistamiseen ja tohtorien määrän lisäämiseen. Koko hallituskaudella määrärahalisäykset tohtorikoulutukseen olisivat 262 miljoonaa euroa, mikä tukee erinomaisesti Suomen TKI-toiminnan intensiteetin kasvattamista kohti neljän prosentin tavoitetta.

Sivista moittii talousarviossa vapaaseen sivistystyöhön (VST) kohdennettavia leikkauksia. Suhteessa VST-toimialan kokoon säästöt ovat varsin merkittävät ja vaarantavat vapaan sivistystyön ansiokkaan ja laaja-alaisen toiminnan, joka monin tavoin ylläpitää suomalaisten toimintakykyä ja osaamista.

Sivista käsittelee lausunnossaan talousarvioesitystä ja julkisen talouden suunnitelmaa tarkemmin toimintamuotokohtaisesti. Sivistysvaliokunnan käsittelemiä erityisiä teemoja on käsitelty näiden osioiden yhteydessä. Liitteenä olevassa diaesityksessä lausuntoa on jäsennelty näiden teemojen mukaan.

2. Talousarvio ja julkisen talouden suunnitelma määrärahaluokittain

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, vapaa sivistystyö

Varhaiskasvatus

Sivista pitää tärkeänä, että hallitusohjelmassa on tunnistettu alan erittäin haastava kelpoisuusehdot täyttävän työvoiman saatavuuden tilanne. **Työvoiman saatavuuden varmistamiseksi on jatkettava toimia riittävien aloituspaikkojen turvaamiseksi sekä varhaiskasvatuksen sosionomi- että opettajakoulutuksessa.** Erilaisia kelpoistumiskoulutuksen monimuotototeutuksia kannattaa niin ikään jatkaa.

Sivista on huolissaan kuntien valtionosuuksien indeksileikkausten vaikutuksesta varhaiskasvatuksen rahoitukseen. Yksityisten varhaiskasvatuksen tuottajat toimivat jo tällä hetkellä niukalla rahoituksella ja kuntien taloudellisen liikkumatilan kaventuessa on vaarana, että palvelusetelien arvot jäävät entisestään jälkeen todellisista kustannuksista.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

Yksityisten toimijoiden toimintaedellytysten kannalta keskeistä on hallitusohjelmaan kirjattu **varhaiskasvatuksen palvelusetelilainsäädännön** uudistaminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Tällä lainsäädännöllä luodaan oleellisia raameja yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytyksille ja siten lasten oikeuksien toteutumiselle. Sivista pitää tärkeänä, että tässä valmistelussa turvataan yksityisen varhaiskasvatuksen vakaa ja riittävä rahoitus. Tämä edellyttää esimerkiksi velvoitetta tarkastaa palvelusetelin arvoa säännöllisesti sekä läpinäkyvää suhdetta kunnan oman palvelutuotannon kustannuksiin.

Koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen lähtee jo varhaiskasvatuksesta. Sivista pitää valitettavana, että varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin varattua erityisavustusta voivat hakea vain kunnat ja kuntayhtymät. Kunnat voivat sisällyttää yksityiset palveluntuottajat hakemukseensa. Sivista toivoo sivistysvaliokunnan edellyttävän opetus- ja kulttuuriministeriötä tarkastelemaan jakamiensa avustusten hakukelpoisuuksia siten, että myös yksityiset toimijat voivat niitä hakea.

Perusopetus

Sivista kiittää hallitusta lisäpanostuksista perusopetuksen rahoitukseen hallituskauden aikana ja niiden sisällyttämisestä jo hallituksen ensimmäiseen talousarvioesitykseen.

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä perusopetuksen vahvistamiseen tarkoitettu 50 miljoonan euron määräraha on kohdennettu kokonaisuudessaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa lisääviin erityisavustuksiin. **Sivista pitää tasa-arvorahoitusta hyvänä instrumenttina**, mutta olisi toivonut osan lisärahoituksesta kohdennettavan osaamisen perustaa vahvistaviin vuosiviikkotuntilisäyksiin, jotta tavoitetta oppimistulosten nostamisesta ja oppimiserojen kaventamisesta voitaisiin edistää laajemmalla keinovalikoimalla.

Kuntien valtionosuuksissa on huomioitu sitouttavaan kouluyhteisötyöhön liittyvät opetuksen järjestäjien laajentuneet velvoitteet. Talousarvioesityksessä vuodelle 2024 tähän on varattu 4,667 miljoonaa euroa. Velvoitteita laajentaneessa hallituksen esityksessä (HE 162/2022) kuitenkin kustannusvaikutuksiksi arvioitiin 8 miljoonaa euroa ja sama summa on kirjattu julkisen talouden suunnitelmaan 2023–2027 vuoden 2024 määrärahaksi. **Sivista pyytää sivistysvaliokuntaa varmistamaan, että määrärahan mitoitus vastaa koulutuksen järjestäjien laajenevia tehtäviä täysimääräisesti.**

Kuntien valtionosuuksissa on huomioitu myös Marinin hallituksen päättämä yhden vuosiviikkotunnin lisäys B1-kieleen. Talousarvioesityksessä vuodelle 2024 tähän on varattu 4,135 miljoonaa opetussuunnitelmatyöhön varatun miljoonan euron määrärahan lisäksi.

Kun laajenevasta tehtävästä aiheutuvat kustannukset korvataan peruspalveluiden valtionosuuksien kautta, tämä kustannusvaikutus näkyy kotikuntakorvauksen laskentaperusteissa vasta vuodelle 2026. Sivista katsoo, että **laajenevista tehtävistä aiheutuvat kustannukset tulee korvata opetuksen järjestäjille suoraan korottamalla kotikuntakorvauksen perusosaa vuodesta 2024 alkaen.** Tämä koskee sekä sitouttavaa kouluyhteisötyötä että vuosiviikkotunnin lisäystä.

Monet yksityiset opetuksen järjestäjät toimivat kuntatalouteen verraten varsin pienellä budjetilla. Tällöin erityisesti vuosiviikkotunnin lisäyksestä aiheutuvat kustannukset voidaan arvioida merkittäviksi. Uusien tehtävien hoitamista etupainotteisesti korvaukseen nähden heikentää oleellisesti myös vielä voimassa oleva kotikuntakorvauksen porrastus.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

Sivista on pettynyt siihen, että hallitusohjelman kirjaus yksityisten perusopetuksen järjestäjien kotikunta-korvauksen nostamisesta 100 prosenttiin ei sisälly talousarvioesitykseen. Sivista katsoo, että velvoitteiden yhtenäistämistä vaativat lainsäädäntömuutokset olisi voitu tuoda eduskuntaan budjettilakina. Yksityisten peruskoulujen kenttä on valmis velvoitteiden yhtenäistämiseen, eikä näin ollen merkittävää siirtymäaikaa tarvita. **Sivista toivoo, että sivistysvaliokunta kirjaa lausuntoonsa painavan evästyksen ryhtyä edistämään hallitusohjelman kirjausta**, jotta järjestäjien toimintaedellytykset – ja näin ollen oppilaiden oppimisen edellytykset – ovat aidosti ylläpitäjäneutraalit.

Julkisen talouden suunnitelmassa on todettu hallitusohjelmassa perusopetuksen vahvistamiseen tarkoitetun 200 miljoonan euron lisämäärärahan osalta sen vuotuinen jaksotus ja kohdentaminen vuodesta 2025 lähtien jatkovalmistelun perusteella peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Sivista pitää sinänsä hyvänä, että määräraha jaetaan osana perusrahoitusta, eikä hallinnollista työtä aiheuttavana hankerahoituksena. Sivista huomauttaa kuitenkin, että mikäli samalla opetuksen järjestäjien velvoitteet laajenevat on **yksityisille järjestäjille koituvia taloudellisia vaikutuksia syytä tarkastella erityistapauksena** ja tarvittaessa kohdennettava lisämääräraha näille korottamalla kotikuntakorvauksen perusosaa.

Lisäksi Sivista toteaa, että julkisen talouden suunnitelmassa pitäisi mainita yksityisten perusopetuksen järjestäjien kotikuntakorvauksen nostaminen 100 prosenttiin. Rahoituksen täysimääräistäminen voidaan toteuttaa joko perusopetuksen vahvistamiseen kohdennettavasta lisämäärärahasta tai nykyistä valtionosuutta kohdentamalla.

Vapaa sivistystyö

Sivista pitää vapaan sivistystyön leikkauksia erittäin valitettavana. Vapaan sivistystyön rahoitus laskee vajaalla 20 miljoonalla. Alan rahoitus on yhteensä noin 180 miljoonaa euroa, eli rahoituksen vähennys olisi peräti noin 10 prosenttia. Esitämme näistä leikkauksista luopumista. Vapaan sivistystyön sektorilla toimii 291 oppilaitosta, jotka järjestivät esimerkiksi vuonna 2021 81 000 koulutusta 1,1 miljoonalle suomalaiselle. Leikkaukset heikentävät suomalaisten toimintakykyä ja kaventavat kaikenikäisten oppimisen mahdollisuuksia. Kipeimmin ne osuvat erityisesti pieniin paikkakuntiin, joissa harrastus- ja opiskelumahdollisuuksia on jo ennestään vähemmän kuin isoissa kaupungeissa. Tämä lisää syrjäytymistä ja kiihdyttää entisestään alueiden ja eri puolilla Suomea asuvien eriarvoistumista. Vapaan sivistystyön leikkaukset heikentävät myös kulttuurin alueellista saatavuutta, opinpolkuja ja työllisyyttä.

Sivista on kuitenkin tyytyväinen siihen, että leikkauksia on kohtuullistettu valtiovarainministeriön alkuperäisestä esityksestä opintokeskusten ja kesäyliopistojen osalta. Olemme silti huolissamme siitä, että leikkaus on suunniteltu tulemaan voimaan täysimääräisesti heti vuodesta 2024 lähtien. Sivista katsoo, että tämä ei mahdollista hallittua rakenteellista kehittämistä. Olisi oppilaitosten ja niiden henkilökunnan kannalta kohtuullista, että säästöjen tullessa voimaan niiden **voimaantuloa siirrettäisiin siten, että sillä ei olisi vaikutuksia kevään 2024 koulutusten ja kurssien osalta.**

Julkisen talouden suunnitelman osalta huomautamme, että hallitus aikoo toteuttaa kotoutumispalvelujen uudistuksen, jossa järjestelmää tehostetaan ja rahoitus kootaan yhteen kanavaan. **Pitäisimme tärkeänä, että kotouttamiskoulutus koottaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle.** Tämä varmistaisi näkemyksemme mukaan parhaiten kotouttamiskoulutuksen laadun ja vaikuttavuuden.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatillinen koulutus

Sivista katsoo, että ammatillisen koulutuksen rahoitus näyttää melko valoisalta. Indeksikorotusten lisäksi ammatillinen koulutus saa 5 miljoonaa oppimisen tuen vahvistamiseen. Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä rahoitus nousee vielä aiemmilla päätöksillä noin 20 miljoonaa euroa.

Sivista haluaa kiinnittää valiokunnan huomion siihen, että ammatillisen koulutuksen rahoitusmalli, järjestämislupasääntely ja lainsäädäntö kaipaavat edelleen kehittämistä. Pääministeri Petteri Orpon ohjelman mukaisesti ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. **Sivista katsoo, että jo nykyinen vaikuttava rahoitusmalli tukee siirtymistä esimerkiksi ammattikorkeakouluun.**

Julkisen talouden suunnitelman osalta Sivista pitää hyvänä, että oppivelvollisille suunnattua nivelvaiheen koulutusta lisätään kaksinkertaistamalla kansanopistojen Opistovuosi-koulutuksen aloituspaikkojen määrä, johon osoitetaan 3 miljoonaa euroa vuodesta 2024 alkaen. **Ammatillista koulutusta koskevien hallitusohjelmakirjausten valmistelussa on huomioitava pienet, yksityismuotoisten koulutuksen järjestäjien tarjoamat ratkaisut.** Keskeisissä muutoksissa on huomioitava koulutuksen järjestäjien lisääntyneet merkittävät velvoitteet mm. oppivelvollisten osalta.

Sivista pitää tärkeänä vahvistaa oppimisen tukea ja opinto-ohjausta ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa mukaan lukien tutkintoon valmentava koulutus (TUVA). Tarkoitukseen osoitetaan lisärahoitusta 10 miljoonaa euroa v. 2024 ja 20 miljoonaa euroa vuodesta 2025 lukien. Tuemme tavoitetta tehdä nivelvaiheesta toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ulottuva selkeä ja saumaton oppimisen tuen järjestelmä. Samalla on kuitenkin muistettava, että valtaosa ammatillinen koulutuksen opiskelijoista on aikuisia.

Lukiokoulutus

Sivista pitää tärkeänä, että koulutuksen järjestäjien resursseja kasvatetaan mahdollistamaan tuen tarjoaminen sitä tarvitseville opiskelijoille erityisesti niissä tapauksissa, kun kyse on opintojen edistämiseen liittyvästä tuen tarpeesta. Talousarvioesityksessä esitetään enintään 5 miljoonaa euroa lukiokoulutuksen rahoitusmallin uudistamisesta ja oppimisen tuen vahvistamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen. Sivista katsoo, että **oppimisen tukeen varattava lisämääräraha olisi mielekästä jakaa osana lukiokoulutuksen yksikköhintaa** erillisten haettavien avustusten sijaan.

Julkisen talouden suunnitelmaan on kirjattu, että lukiokoulutuksen rahoitusmallia uudistetaan. Tavoitteena on turvata kustannustehokkaasti järjestetty laadukas ja tarkoituksenmukainen koulutus saavutettavuus turvaten. Sivista jakaa nämä tavoitteet, mutta toteaa, että lukiokoulutuksen osalta pelkkä rahoitusmallin uudistaminen ei riitä niiden saavuttamiseksi. **Samalla tulisi poistaa lukiokoulutukseen edelleen tehtävä n. 100 miljoonan euron leikkaus poistamalla opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaista 23 b §.**

Rahoitusmallia uudistettaessa Sivista kannattaa hallitusohjelmaan kirjattua pienten lukioiden lisän korvaamista saavutettavuutta painottavalla elementillä. Uudistus on tarpeellinen turvaamaan paitsi lukiokoulutuksen alueellista saavutettavuutta, myös huomioimaan muita järjestämiseen vaikuttavia saavutettavuustekijöitä kuten esimerkiksi kielivähemmistöt. **Sivista katsoo, että tällaisen elementin tulisi olla ylläpitäjäneutraali.** Tällöin yksityinen lukiokoulutuksen järjestäjä olisi oikeutettu korotukseen riippumatta siitä, onko oppilaitoksen sijaintikunnassa kunnallista lukiota.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

Lukiokoulutuksen kannalta on merkityksellistä myös, että julkisen talouden suunnitelmaan on kirjattu vuoden 2024 kehysriiheen mennessä käynnistettävästä toimenpidekokonaisuudesta korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi. Uusista ylioppilaista vain 37 prosenttia pääsee jatkamaan korkeakouluopintoja suoraan lukion jälkeen, vaikka 84 prosenttia heistä hakee opiskelemaan. Tarvitaan vaikuttavia toimia, jotta aloituspaikat ja koulutuksen resurssit saadaan kohdentumaan koulutustasoa nostavalla tavalla.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakoulutus

Sivista pitää tärkeänä koulutustason nostamista siten, että 50 % 24–35-vuotiaista suorittaa korkeakoulututkinnon. Työvoimatarve-ennakoinnit niin elinkeinoelämästä kuin osaamisen ennakointifoorumilta tukevat tavoitetta. Tällä hetkellä korkeakoulututkinto on noin 40 %:lla ikäryhmään kuuluvista.

Korkeakoulujen aloituspaikkojen kasvattamiseen osoitetaan budjetissa 11,7 miljoonaa euroa. **Lisärahoitus on hyvä mutta täysin riittämätön panostus 50 %:n tavoitteen saavuttamiseksi.** Lisärahoitus paikkaa osin korkeakouluilta leikattavaa rahoitusta, mutta kun samaan aikaan on loppunut ja loppumassa korkeakouluille määräajaksi myönnettyä rahoitusta aloituspaikkojen kasvattamiseen, ei nyt esitetyllä lisärahoituksella käytännössä kyetä kasvattamaan opiskelijamäärää, vaan jarruttamaan määrän vähenemistä.

Ammattikorkeakouluilta vähennetään rahoitusta 12 miljoonaa euroa sillä perusteella, että **sosiaali- ja terveysalan** harjoittelumaksut siirtyivät vuonna 2023 vuosien keskustelujen jälkeen sote-budjetista korvattavaksi. Sivista katsoo, että esitetty leikkaus ammattikorkeakoulujen budjetista vuosi muutoksen jälkeen on sote-alan työvoimapulassa lyhytnäköistä ja ammattikorkeakoulujen kannalta epäoikeudenmukaista sekä rahoituksen ennakoitavuuden kannalta erittäin kyseenalainen ratkaisu. Kyseenalaistamme myös, mihin 12 miljoonan euron summa perustuu.

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan taloutta vahvistavina toimina korkeakoulujen avoimen koulutustarjonnan enimmäismaksujen ja EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärän nostaminen. Vastaavalla määrällä vähennetään korkeakoulujen valtionrahoitusta asteittain siten, että vuodesta 2028 alkaen vähennys on yhteensä 35 milj. euroa. Sivista toteaa, että maksuista ennakoidut tuotot ovat tässä vaiheessa spekulatiivisia ja johtavat todennäköisesti rahoituksen ja siten myös toiminnan vähenemiseen.

Julkisen talouden suunnitelmassa mainitaan myös, että korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 % vuoteen 2030 mennessä mm. käynnistämällä vuoden 2024 kehysriiheen mennessä **toimenpidekokonaisuus korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi**. Sivista huomauttaa, että korkeakoulujen keinot kasautumisen ehkäisemiseksi ovat nykyisellään rajoitetut. Tehokkaat keinot ohjata aloituspaikkoja ensikertalaisille ovat ensikertalaiskiintiöt sekä toisen tai useamman tutkinnon suorittamisen maksut. Ensikertalaiskiintiöiden nostaminen nykyisestä tasosta on hankalaa, sillä perustuslakivaliokunnan mukaan ensikertalaiskiintiöt eivät saa asettaa hakijoita kohtuuttomasti eri asemaan. Korkeakoulut eivät voi myöskään ohjata jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen hakeutumista esimerkiksi perimällä maksuja toisen tai useamman tutkinnon suorittamisesta. Jos kasautumista halutaan estää, on näiden keinojen käyttöönottoa harkittava.

Sivista peräänkuuluttaa lisäaloituspaikkojen rahoitustilanteen kokonaiskuvan selvittämistä ja selkeän suunnitelman tekemistä 50 %:n tavoitteeseen pääsemiseksi.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuus korkeakoulujen uusista opiskelijoista on ollut tasaisessa kasvussa. Erityisesti ammattikorkeakouluissa ammatillisella tutkinnolla opiskelemaan tulevien määrä on merkittävä. Vuonna 2021 osuus oli 47 prosenttia. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ei ole umpikujia. Hakukelpoisuuden korkeakouluun antaa niin ylioppilastutkinto kuin ammatillisen koulutuksenkin tutkinto. Korkeakoulut päättävät itsenäisesti tarkemmista opiskelijaksi ottamisen perusteista.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoitus (TKI)

TKI-rahoitus kasvaa parlamentaarisen TKI-työryhmän ja TKI-rahoituslain kirjausten mukaisesti. Lisärahoitus kanavoituu erityisesti Business Finlandin ja Suomen Akatemian kautta, mutta myös tutkijakoulutuksen pilottiin osoitetaan merkittävä 40 miljoonan euron lisäys vuodelle 2024. Kokonaisuudessaan tutkijakoulutuksen pilottiin suunnataan kehyskaudella 262 miljoonaa euroa.

Tutkijakoulutuksen lisääminen ja uudistaminen tutkijankoulutuspilotilla on erittäin kannatettava teko, jolla on kauaskantoisia positiivisia vaikutuksia. TKI-toiminnan volyymin kasvaessa ja toiminnan kunnianhimon tason noustessa tarvitaan yhteiskunnan eri sektoreille lisää tutkimuksenteon ammattilaisia. Panostamalla tutkijakoulutukseen nyt saadaan tulevista TKI-panostuksista jatkossa suurempi hyöty.

Sivista pitää tehtyjä TKI-rahoituksen lisäyksiä erittäin kannatettavina. Tulevina vuosina on löydettävä keinoja **kohdentaa TKI-lisärahoitusta myös suoraan korkeakoulujen perusrahoitukseen** hallitusohjelman ja parlamentaarisen TKI-työryhmän linjausten mukaisesti. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisiä sopimusneuvotteluja voitaisiin hyödyntää TKI-lisärahoituksen kohdentamisessa perusrahoituksen kautta. Perusrahoituksella varmistetaan pitkäjänteisen tutkimuspohjan rakentaminen ja uudistaminen.

Business Finlandin rahoituksella on tarve vahvistaa erityisesti **yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä**. Syyskuisen budjettiriihen päätöksissä todettiin erikseen, että Business Finland kehittää mekanismin, jolla varmistetaan, että rahoitusta kanavoituu myös ammattikorkeakoulujen yritysyhteistyössä tehtävään soveltavaan tutkimukseen. Tämän hyvän kirjauksen toteutumista on seurattava, sillä talousarvioesityksessä asiasta ei ole erillistä mainintaa.

Suomen Akatemian lisärahoituksesta valtaosa esitetään kohdennettavaksi **tutkimuksen lippulaivoihin**. Rahoituksen kohdentamisessa on kuitenkin hyvä jättää tilaa rahoituksen kohdentamiselle myös muiden Akatemian rahoitusinstrumenttien kautta, mikäli Akatemia toteaa sen tarkoituksenmukaiseksi TKI-järjestelmän kokonaiskehityksen kannalta.

80. Taide ja kulttuuri, 90. Liikuntatoimi

Taiteen perusopetus ja kulttuuri

Sivista on tyytyväinen siihen, että taiteen perusopetuksen momentille ei kohdistu suoraan leikkauksia, mutta muistuttaa eduskunnan sivistysvaliokuntaa siitä, että **vapaan sivistystyön leikkaukset osuvat myös niihin ylläpitäjiin, esimerkiksi kansalaisopistoihin, jotka järjestävät taiteen perusopetusta**. On tärkeää huolehtia siitä, että taide- ja kulttuuriharrastuksia on monipuolisesti saatavilla ja saavutettavissa eri puolilla maata. Taiteen perusopetuksen yhdeksän eri taiteenalan oppilaitoksissa harrastaa yli 120 000 lasta ja nuorta.

Tällä hallituskaudella on tarkoitus uudistaa taiteen perusopetuslakia. Uudistus on tärkeätä toteuttaa tiiviissä yhteistyössä keskeisten ylläpitäjien ja taiteenalojen kanssa.

Pidämme valitettavana, että talousarvioesityksessä poiketaan vuonna 2022 parlamentaarisesti sovitusta kulttuurin rahoitustasosta. **Kulttuuribudjetin valtionavustuksiin kohdistetaan 4 miljoonan euron leikkaus**.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

Muistutamme sivistysvaliokuntaa, että kulttuuriala on erittäin työvoimavaltainen kasvuala. Vuonna 2020 se työllisti suoraan henkilötyövuosina laskettuna 77 000 työllistä. Lisäksi monet muut lastenkulttuurin ja kulttuurisen nuorisotyön toimijat tarjoavat harrastusmahdollisuuksia monelle tuhannelle muulle.

Julkisen talouden suunnitelman osalta tuemme hallituksen tavoitetta laatia kulttuuripoliittinen selonteko. Tämä on monelle kulttuuritoimijalle tärkeä asia, sillä selonteon yhteydessä hallitus aikoo toteuttaa poikkihallinnollisen luovien alojen kasvustrategian.

Sivista muistuttaa eduskunnan sivistysvaliokuntaa, että **kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoon sekä taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen** tarvitaan pitkäjänteistä rahoitusta.

Sivista pitää hyvänä, että julkisen talouden suunnitelmassa linjataan, että rahapelituotoilla rahoitettavien toimintojen menot siirretään yleiskatteelliseen budjettirahoitukseen vuodesta 2024 lukien. Tämä lisää rahoituksen ennakoitavuutta.

Liikunta

Sivista pitää hyvänä, että liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanoa jatketaan ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen varataan vuosittain 20 miljoonaa euroa. Lisäksi kiitämme, että hallitus laatii laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Sivista muistuttaa valiokuntaa siitä, että liikunnallinen elämäntapa syntyy myös mielekkäästä harrastamisesta. **Tätä varten tulisi edelleen kehittää Harrastamisen Suomen mallia, joka ei kaikkien toimijoiden kannalta toimi optimaalisesti**. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus arvioi keväällä 2023 Harrastamisen Suomen mallin toteutumista kuudessa kunnassa. Sivista katsoo, että tämä arviointi on suppea, eikä se vielä anna kokonaiskuvaa mallin haasteista. Toivottavaa olisi, että toiminta johtaisi pysyvään harrastamiseen, jonka etuna ovat vahvat sosiaaliset yhteydet ja kokemukset kavereiden kanssa.

Helsingissä 17.10.2023

Sivistystyönantajat ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja
heikki.kuutti.uusitalo@sivista.fi , puh. +358503028246

Sivistystyönantajat edustaa 340 sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 60 000 palkansaajaa. Olemme Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n jäsen.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**